

The background of the poster is a detailed pencil sketch of a landscape. In the foreground, there are rolling hills with a fence line. The middle ground shows a cluster of trees. The background features a large, multi-story building with many windows, possibly a concert hall or university building. The overall style is artistic and textured.

Aarhus
Symfoni
23/Orkester
24

Mozart, J.C. Bach, Haydn og Beethoven

MOZARTFESTIVAL

25. april - 2. maj 2024

Symfonisk sal • Musikhuset Aarhus

VELKOMMEN TIL

MOZARTFESTIVAL

Årets Mozart-festival er en mulighed for at møde den ultimative komponist – en af de kæmper, som hele musikhistorien bygger på. Når vi sætter os til rette i den klassiske koncertsal hører vi med andre ord altid musik, der på en eller anden måde står på Mozarts skuldre.

Normalt plejer man jo at begynde med begyndelsen. Men til denne Mozart-festival har vi besluttet at starte lidt før. Med andre ord: Med nogle af de kunstnere, der inspirerede den unge Mozart. Musik vokser altid ud af et fællesskab, og Mozart er ikke mindst en mester, fordi han lod sig inspirere af andre store mestre – og brugte denne inspiration til at bringe musikhistorien til et af dens absolutte højdepunkter.

Et gennemgående tema i denne sæson er ”de største værker” – med andre ord: Sværvægterne, de største af sin slags. Når det gælder Mozart, er hans sidste symfoni klart den ultimative Mozart-symfoni, mener musikchef Jesper Nordin: ”Det er noget af det ypperste fra Mozarts hånd, fordi den peger bagud og fremad på samme tid. Det er, som om den opsummerer hele 1700-tallets udvikling af symfonien og afleverer det på et sølvfad til fremtiden.”

Vi møder også samtidens musikalske superstjerne, Johann Christian Bach. Hans musik kaster barokkens beherskede følelser langt væk og

begynder at udforske de store følelser. Det samme gør Haydn i sin stormombruste symfoni nr. 39, og så får vi både en herlig klaverkoncert fra Mozart selv samt den energiske lille g-mol-symfoni, som mange kender fra filmen *Amadeus*. Til den anden symfonikoncert kan du igen høre en af Mozarts inspirationskilder, denne gang i form af Haydns lille mesterværk, ”Lamentatione”-symfonien. Du kan også møde den tyske violinist Carolin Widmann i Mozarts 3. violinkoncert – og så slutter vi som sagt af med den sidste, den længste – og efter manges mening også en af de største symfonier, som Mozart skrev, nemlig Jupiter-symfonien.

Vi supplerer med en koncert i det lille format – fyldt med noget af den bedste klavermusik fra Mozart (og hans samtidige). Mozart var nemlig også en mester i at få klaveret til at stråle alene.

Tilsammen tegner koncerterne et billede af en af de vigtigste komponister i det store musikalske fællesskab.

Rigtig god festival.

Hartmut Haenchen DIRIGENT

Hartmut Haenchen er opvokset bag jerntæppet i Østtyskland, men fik alligevel lov til at arbejde i Vesten med orkestre som Berlinerfilharmonikerne og Concertgebouw-orkestret. I 1986 flyttede han til Holland, hvor han blev chefdirigent for Nederlands Philharmonisch Orkest og musikchef på Nationale Opera, også i Holland.

Blandt hans seneste opgaver kan nævnes *Den flyvende hollænder* på Teatro alla Scala i Milano, Strauss' *Daphne* og *Elektra* samt Wagners *Tannhäuser* på Théâtre du Capitole i Toulouse, *Lohengrin* på Teatro Real i Madrid, *Parsifal* på Det

Kongelige Teater i København samt *Salome* og *Tannhäuser* på The Royal Opera House i London.

Opernwelt har kaldt ham for ”utvivlsomt en af de store Wagner-dirigenter i dag.”

Han har medvirket på over 130 indspilninger, blandt andet en indspilning af *Parsifal* fra Bayreuth Festspillene, der er udgivet på Deutsche Grammophon.

Han er desuden en flittig forfatter og har skrevet bøger om musik og opførelsespraksis.

Peter Rösel KLAVER

Den tyske pianist Peter Rösel studerede på Tjajkovskij-konservatoriet i Moskva, og i studietiden vandt han blandt andet International Schumann Competition i 1963, Tjajkovskij-konkurrencen i 1966 og International Piano Competition in Montreal i 1968.

Han har optrådt ikke bare i Europa, men også i Nord- og Sydamerika, Australien, Mellemøsten og Fjernøsten med orkestre som Berlinerfilharmonikerne, New York Philharmonic, Los Angeles Philharmonic, Dresden Staatskapelle, BBC-orkestrene og symfoniorkestrene i Detroit, Minnesota, Toronto og Montreal Orchestras under dirigenter

som Herbert Blomstedt, Charles Dutoit, Bernard Haitink, Kurt Sanderling, Juri Temirkanov og Klaus Tennstedt.

Peter Rösel har især et nært forhold til Leipzig Gewandhaus Orchester og Kurt Masur og har været solist med orkestret i over 200 koncerter på internationale turneer. Han har desuden indspillet en række CD'er på blandt andet EMI, Capriccio, Ars Vivendi og Berlin Classics.

I 2016 modtog han Mozart-prisen i Sachsen.

Carolin Widmann VIOLIN

Den tyske violinist Carolin Widmann er en altfavnende musiker, der spænder over de store klassiske koncerter, nye bestillinger specielt skrevet til hende, solo-koncerter, en bred vifte af kammermusik – og så spiller hun også på originalinstrumenter. Hun har spillet med nogle af verdens førende orkestre, herunder Berlinerfilharmonikerne, Orchestre de Paris, Los Angeles Philharmonic, Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks, Leipzig Gewandhaus, Tonhalle Orchester Zürich, BBC Symphony Orchestra og Philharmonia Orchestra, med dirigenter som Sir Simon Rattle, Riccardo Chailly, Sakari Oramo, Alan Gilbert, Daniel Harding og Christoph von Dohnányi.

Hun er også en flittig kammermusiker og optræder regelmæssigt i koncertsale som

Wigmore Hall London, Philharmonie Berlin og Wien Konzerthaus. Carolins indspilninger med Schubert- og Schumann-sonater modtog blandt andet en "Diapason d'Or" og den tyske pladekritikerpris, og i 2006 blev Carolin Widmanns debut-CD, "Reflections I," kåret som "Critics' Choice of the Year" af den tyske pladekritikerforening. Widmann fik Bayerischer Staatspreis for musik i 2017, hun blev udnævnt til "Årets musiker" ved International Classical Music Awards i 2013, og i 2016 modtog hun en International Classical Music Award for sin anmelderroste indspilning af både Mendelssohns og Schumanns violinkoncerter med Chamber Orchestra of Europe, som Widmann selv dirigerede fra violinen. Carolin Widmann spiller på en Guadagnini-violin fra 1782 udlånt fra en fond.

SYMFONIKONCERT • 25. APRIL KL. 19.30

Johann Christian Bach (1735-1782)

Symfoni nr. 6 (op. 6, før 1769)

- 1 Allegro
- 2 Andante più tosto adagio
- 3 Allegro molto

15 min.

Joseph Haydn (1732-1809)

Symfoni nr. 39, "Tempesta di mare" (1765)

- 1 Allegro assai
- 2 Andante
- 3 Menuet – trio
- 4 Finale

20 min.

P A U S E

25 min.

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Klaverkoncert nr. 27 i B-dur (1788-91)

- 1 Allegro
- 2 Larghetto
- 3 Allegro

35 min.

Wolfgang Amadeus Mozart

Symfoni nr. 25 i g-mol (1773)

- 1 Allegro con brio
- 2 Andante
- 3 Menuet og trio
- 4 Allegro

25 min.

Varighed i alt ca. 120 min.

MEDVIRKENDE

Hartmut Haenchen

DIRIGENT

Peter Rösel

KLAVER

STORMFULDE FORBINDELSER

af Christina Blangstrup Dahl

Til Mozartfestivalens første koncert møder du fire værker, der alle sammen befinder sig i det samme univers – musikalsk såvel som menneskeligt. Her kan du opleve det musikalske fællesskab, som Mozarts musik voksede ud af – og selvfølgelig nogle af hans egne hits.

Johann Christian Bach var en af Mozarts største inspirationskilder – og en af samtidens største musikalske stjerner. Det skyldes ikke mindst, at han mestrede de store følelser i det lille format. I hans musik kastes barokmusikkens beherskede kappe langt væk, og i stedet drager vi ud i musikens store følelser.

Haydns stormfulde symfoni nr. 39 er fyldt med nervøs energi og åndeløse pauser, når den skildrer en drabelig storm på havet. Her er lige dele galanteri og dramatik, når Haydn vælger følelserne frem for fornufte.

Mozarts sidste klaverkoncert er derimod et blidt strejf af lys. Her er milde, yndefulde melodier og "Kom maj, du søde milde". Koncerten er fyldt med godt humør og travle fingre på tangenterne.

Den 25. symfoni er et vendepunkt, hvor Mozart gik fra at være entertainer til at være kunstner – og så er det en symfoni, som mange kender fra filmen *Amadeus*. Tilsammen maler koncerten et billede af, hvordan en af musikhistoriens største komponister blev til den mester, han var.

Velkommen til Mozart-festival!

Og velkommen til begyndelsen af begyndelsen: Til denne koncert hopper vi nemlig et skridt tilbage og viser, hvad Mozart opstod af – og når man gør det, er det umuligt at komme uden om Sturm und Drang. Sturm und Drang betyder ”Storm og trang”, og betegner en periode, hvor kunsten var præget af indre stormombruste følelser og drifter. Det var en bevægelse på tværs af kunstarterne, der kastede Oplysningstidens fornuftige lænker af sig og skiftede fornuft ud med følelser – gerne de store af slagsen.

I musikken kan vi kende Sturm und Drang på følelsesmæssige ekstremer og pludselige ændringer i tempo og lyd-niveau. Det der med de følelsesmæssige ekstremer kan måske være svært at tage alvorligt for den blaserte koncertgænger, som har hørt både Tjajkovskij og Sjostakovitj. Men her skal man huske at sætte musikken ind i fællesskabet: Bagtæppet for Sturm und Drang er barokkens regelrethed og forkærlighed for komplicerede strukturer. I dén kontekst er aftenens musik simpelthen revolutionerende.

En anden ting, som man ikke kan komme udenom er tonearten (eller okay, det kan man faktisk sagtens komme udenom at nævne. Men hvorfor skulle man, når nu det er interessant?). Aftenens musik står nemlig i – eller kredser om – tonearten g-mol. Det er ret omdiskuteret, hvorvidt man kan tillægge tonearter deres egen karakter – eller om tonearter bare er et

spørgsmål om, hvor mange sorte tangenter, man skal ramme på et klaver. Sandt er det i hvert fald, at mange – også komponister – op gennem tiden har tillagt tonearterne specifikke karaktertræk. Den østrigske 1800-talskomponist Ernst Pauer beskrev således g-mol som tonearten for det følelsesfulde, sørgelige, den afmålte glæde, drømmende melankoli og blid elegance. Tonearten er (ifølge ham) af natur hjertevarm, og kan derfor ikke nå de store følelser. Det er imidlertid en karakteristisk, som aftenens komponister nuancerer.

Johann Christian Bach: Symfoni nr. 6

I aften lægger vi ud med to af de kunstnere, der inspirerede den unge Mozart – og den første er Johann Christian Bach. Den gode Johann Christian kan godt stå alene. Ikke, at han nogensinde får lov til det; med et efternavn af den slags er det næsten umuligt ikke at sammenligne ham med hans berømte far. Og vi har jo, når sandheden skal frem, også sat ham på programmet som en indgangsvinkel til Mozart – for at vise, hvor Mozart kom fra, sådan musikalsk set.

Sådan var det imidlertid ikke i samtiden. Far Bach var mest en lokal kendis på den tid, mens Johann Christian residerede i storbyen London. Johann Christian Bach flyttede til London i 1762, hvor han blev introduceret som ”Mr John Bach, a Saxon Master of Musick”. Her spillede han en afgørende rolle for at fremme instrumentalmusikken, og hans koncerter var faktisk så populære, at der blev skrevet hyldestdigte til dem.

Det var også denne status, som muliggjorde et møde mellem Mozart og Johann Christian Bach. Det 8-årige vidunderbarn besøgte nemlig London i 1764, og en af Johann Christians opgaver som dronningens ”Master of musick” var at arrangere Mozarts optrædener ved hoffet. Johann Christian Bachs symfoni i g-mol er skrevet omkring dette tidspunkt, men vi ved ikke, om Mozart fik den at høre.

Mozart var en stor beundrer af Johann Christian Bachs musik – faktisk var han den komponist, som Mozart beundrede mest næst efter Haydn. I 1778 mødtes de to i Paris, og Mozart skrev bagefter i et brev til sin far: ”Du kan let forestille dig både hans og min glæde ved at mødes igen. Måske er hans glæde ikke helt så stor som min, men man må give ham, at han er en hæderlig mand, der behandler alle retfærdigt. Som du ved, elsker jeg ham af hele mit hjerte – og respekterer ham, og han – så meget er jeg sikker på, han har lovprist mig, ikke kun over for mig selv, men også over for andre – og ikke med overdrevne ord, som nogle mennesker gør, men seriøst og oprigtigt.”

I dag er det måske svært at forestille sig, men faktisk var denne symfoni revolutionerende. Alene det at skrive en symfoni i mol! Men mol-tonearterne var et glimrende middel til at formidle de brusende følelser og oprøret i Sturm und Drang.

Første sats er fyldt med bratte stemningsskift, fra svagt til kraftigt, og fra dissonanser til fine lyriske passager.

Musikkens kerne er den drivende rytme, der uafvendeligt driver både musikken og publikum fremad. Der er afdæmpede øjeblikke, men vi slutter i begyndelsens oprevne rytme. Musikken er intens og får lytteren til at sidde helt ude på kanten af stolen. Læg mærke til det med intensiteten, for det vender vi tilbage til senere hos Mozart.

Hvis en symfoni er skrevet i mol, så er anden sats som regel i dur – sådan for at bringe lidt lys ind i foretagendet. Johann Christian Bach bliver imidlertid i den mørke mol i anden sats, og han fravælger også andensatsens traditionelle blødere stemningsleje til fordel for kraftfuld, vægtig alvor. Satsen slutter med et suk.

Barokken (altså der, hvor fader Bach slog sine folder) var gennemsyret af dansemusikken. Johann Christian Bach har også valgt en rytme til tredje sats, som sagtens kunne have været en munter gigue. Men i hans hænder driver de rastløse rytmer musikken fremad – og så slutter vi supersvagt, næsten som et musikalsk spørgsmålstegn. Det var altså ikke kutyme i en tidsalder, hvor *schwung* var et plusord og fut i fejemoget af og til lader til at være musikkens eksistensberettigelse. Johann Christian Bachs musik handler om direkte appel til lytteren (i modsætning til tidligere tiders forkærlighed for intellektuelle former som fuga og kompliceret flerstemmighed) – og så er han ikke bange for at lade spændingen stå uforløst. Det gjorde ham til samtidens mest berømte komponist i Europa – og altså til et forbillede for Mozart.

Haydn: Symfoni nr. 39

Vi bliver ved Mozarts inspirationskilder – denne gang den største af dem: Haydn. Vi bliver også i den samme toneart som første værk, nemlig den dramatiske g-mol – og i periodens Sturm und Drang. Oven i købet næsten bogstaveligt: Symfonien har nemlig tilnavnet ”Tempesta di mare”, altså ”storm til havs”.

Første sats er klassisk Sturm und Drang, fyldt med nervøs energi og åndeløse pauser – alt sammen vævet op omkring ét eneste tema. Læg for øvrigt mærke til hornene: Der er hele fire af slagsen, hvilket var meget usædvanligt for tiden. Anden sats er galant, charmerende og let til mode. I tredje sats vender vi tilbage til det rå, dramatiske g-mol-univers – dog med en lys kontrast i satsens trio, der står i dur. Og så slutter vi af tilbage i Sturm und Drang-universets hektiske og energiske verden. Læg især mærke til de drivende, uafvendelige rytmer, der fejrer musikken fremad; det kommer vi til at høre mere til i aftenens sidste symfoni. Og i det hele taget er symfonien et godt eksempel på et varsel: Intensiteten her er simpelthen et forvarsel om den store romantik, som Beethoven få år senere skulle omfavne.

Mozart: Klaverkoncert nr. 27

Den sidste koncert. I hvert fald på papiret. Man sætter nemlig traditionelt kompositionsdatoen for denne koncert til 5. januar 1791 – men strengt taget er den nok skrevet i 1788-89. Det var for-

modentlig også den sidste koncert, som Mozart spillede, inden han døde sidst på året i 1791. Det var ikke noget let år for Mozart; han tjente ikke penge nok, hans elskede kone var syg, og publikumstallet til hans koncerter var aftagende. Denne koncert blev imidlertid en stor succes og varslede dermed det, der kunne være blevet en opblomstring af hans karriere. I stedet blev den afslutningen.

Lys i mørket – det er også, hvad denne koncert er. Først lidt musikteori (for den slags kan man jo aldrig få for meget af): Musik er som tidligere nævnt skrevet i tonearter, og tonearter hører sammen to og to – en dur- og en moltoneart. Til aftenens koncert har vi indtil nu været i den mørke g-mol, men nu bevæger vi os over i denne tonearts lyse ”makker-toneart”, nemlig B-dur.

Første sats er flydende og lyrisk, med hele fire forskellige temaer; dem kan man alle sammen høre i orkestrets indledning. Derefter tager solisten over og snupper temaerne, som et efter et bliver udforsket og fortolket af klaveret. Det er musik, der kommer langt omkring; alene i det første tema skifter musikken toneart 20 gange. Anden sats er derimod enkel, med milde, yndefulde melodier og en enkelt kraftfuld dissonans. Sidste sats er bygget op omkring ”Kom maj, du søde milde” (eller ”Sehnsucht nach dem Frühling”, som den hedder på tysk – meget rammende, at Mozart længtes efter bedre tider). Satsen er fyldt med godt humør og en travl solostemme.

Bonusinformation: Musikformidlere får ofte spørgsmålet, hvorfor i alverden det er nødvendigt med de der numre på værkerne (denne koncert er eksempelvis K.595). Det skyldes, at Mozarts klaverkoncert nr. 27 er hans 23. koncert for klaver og hans 21. koncert for soloklaver. Komponisternes og forlæggernes systemer er med andre ord tit noget rod, og derfor kan det være nødvendigt med numre for at holde styr på sagerne.

Mozart: Symfoni nr. 25

17 år. Så ung var Mozart, da han skrev sin ”lille g-molsymfoni”, som nr. 25 ofte bliver kaldt (den ene af kun to Mozart-symfonier i denne toneart). Nogle betegner også symfonien som et vendepunkt – det øjeblik, hvor Mozart går fra at være entertainer til at være kunstner. Den slags skal man nok være varsom med at sætte dato på – men uomtvisteligt er det, at denne symfoni er fantastisk.

Dén indsigt kan vi ikke mindst takke en filminstruktør for. Symfonien var egentlig ikke synderlig velkendt nutildags. Men så kom Milos Forman på ideen om at lave en film om Mozart. Resultatet blev allertiders bedste musikformidling i form af biographittet *Amadeus* – og så fik den 25. symfoni pludselig den opmærksomhed, som den fortjener.

Symfonien placerer sig lige midt i Sturm und Drang, og det er tydeligt i første sats. Rytmen er uophørlig og dramatisk; man kan virkelig høre ligheden med Haydn-symfonien, som vi spillede i

første halvdel af koncerten. Samtidig er der stor kontrast mellem de voldsomme strygersteder og de næsten stillestående lange toner i oboen. Om Mozart har været direkte inspireret af Johann Christian Bach ved vi ikke – men intensiteten i denne symfoni er den samme, som vi hørte i aftenens første symfoni.

Anden sats er bygget op af et sukkende tema – og her er vi præcis midt i g-mols kernekaraktistika, hvis vi ellers skal lytte til samtidens meninger om tonearternes natur: Satsen er fyldt med drømmende melankoli og blid elegance.

At tonearten så også kan en masse andet får vi igen bekræftet i tredje sats. Temaet kombinerer et eftertrykkeligt og enkelt udtryk med en stadig fremdrift – og så er der små lyse oaser som eksempelvis oboens solo. Det melodiske materiale er enkelt, men energien er dyb og rodfæstet.

I sidste sats får vi igen en drivende rytme ligesom i første sats – som en fast og beslutsom færd mod symfoniens slutning. Ganske vist var Mozart blot 17 år gammel, men i denne sats – og i denne symfoni – træder han virkelig i karakter som en moden komponist.

Bonusinformation: Beethoven var muligvis inspireret af det første tema i sidste sats, da han skrev tredje sats af sin 5. symfoni. I hvert fald havde Beethoven kopieret 29 takter fra Mozarts symfoni i sin skitsebog – og på den måde kædes musikken sammen i det store fællesskab. Rigtig god koncert.

KAMMERKONCERT • 29. APRIL KL. 19.30

Joseph Haydn (1732-1809)

Klaversonate nr. 62 i Es-dur (Hob XVI:52, 1794)

- 1 Allegro
- 2 Adagio
- 3 Finale. Presto

20 min.

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Klaversonate nr. 13 i B-dur (K.333, 1783)

- 1 Allegro
- 2 Andante cantabile
- 3 Allegretto grazioso

25 min.

P A U S E

25 min.

Ludvig van Beethoven (1770-1827)

Klaversonate nr. 10 (op. 14, nr. 2, 1798-99)

- 1 Allegro
- 2 Andante
- 3 Scherzo - Allegro assai

20 min.

Wolfgang Amadeus Mozart

Fantasi nr. 4 i c-mol (K.475)

15 min.

Wolfgang Amadeus Mozart

Klaversonate nr. 14 i c-mol (K.457)

- 1 Molto allegro
- 2 Adagio
- 3 Allegro assai

20 min.

Varighed i alt ca. 125 min.

MEDVIRKENDE

Peter Rösel

KLAVER

SOLOSONATER

af Peer Kjær Andersen

Vi er så vant til at høre Mozarts mesterværker i orkestret, at det kan være svært at huske på, hvor hans karriere fik sin begyndelse: På klaveret.

Mozart var som bekendt et geni på klaveret – og det kan høres. Sonaten i B-dur er det perfekte eksempel på, at selvom Mozarts musik er lys og let er der altid en tyngde i den. Fantasien i c-mol fortsætter i mørket; c-mol er traditionelt tonearten for de dunkle følelser og drama. Peter Rösel sætter fantasien sammen med sonaten i c-mol – to værker, der ikke bare er skrevet i samme toneart, men også udgivet sammen.

Vi får også lov at høre en sonate af Mozarts store inspirationskilde Haydn – og en sonate af Beethoven, der førte Mozarts fakkell videre. Peter Rösel sætter med andre ord Mozart lige der, hvor han hører hjemme: I midten af musikhistorien.

Haydn: Klaversonate nr. 62

I 1790'erne foretog Haydn et par rejser til London, og her traf han en fremragende pianistinde ved navn Therese Jansen. Til hende komponerede han tre krævende klavertrioer og tre klaversonater, her iblandt Es-dur sonaten nr. 62. Den har været genstand for intensive analyser fra adskillige musikforskere på grund af sin usædvanlige længde, sin utraditionelle harmonik og sit interessante motivarbejde. Første sats er i sonateform og indledningen har træk fra den franske ouverture. Andensatsen er tredelt og benytter sig af en række improvisatoriske figurer, mens finalens presto er præget af en hyppig brug af fermater.

Mozart: Klaversonate nr. 13

Mozarts sonate nr. 13 er et af hans mest berømte klaverværker. Mozart havde på et tidspunkt tæt kontakt til Johann Christian Bach og der er meget i skrivemåden, der leder tanken hen på ham. I den første sats flyder musikken med næsten italiensk ynde, som sættes i kontrast af mere dystre afsnit. Anden sats afslører intime og dybe følelser, og mellemdelen bringer musik af en næsten truende karakter. Tredje sats er en munter allegretto med koncertagtige passager og en fuld kadence, som afslutter denne meget populære sonate.

Beethoven: Klaversonate nr. 10

Beethovens to klaversonater op. 14 blev komponeret i årene 1798-99 og tilegnet Baronesse Josefa von Braun. På det tidspunkt havde Beethoven stor succes som pianist, han blev faktisk anset for en af Europas bedste, mens han endnu ikke havde fået det helt store gennembrud som komponist. G-dur sonaten er ikke så velkendt som f.eks. Patétique eller måneskinssonaten, men viser alligevel frem mod den intensive temabehandling, som senere bliver komponistens kendemærke. Den første sats er bygget op omkring en kort sekstonet figur, som bliver genstand for en højst fantasifuld udvikling med en spændende kromatik. Anden sats er et sæt variationer over et akkordmæssigt tema, mens tredje sats er en munter og veloplagt scherzo.

Mozart: Fantasi nr. 4 og klaversonate nr. 14

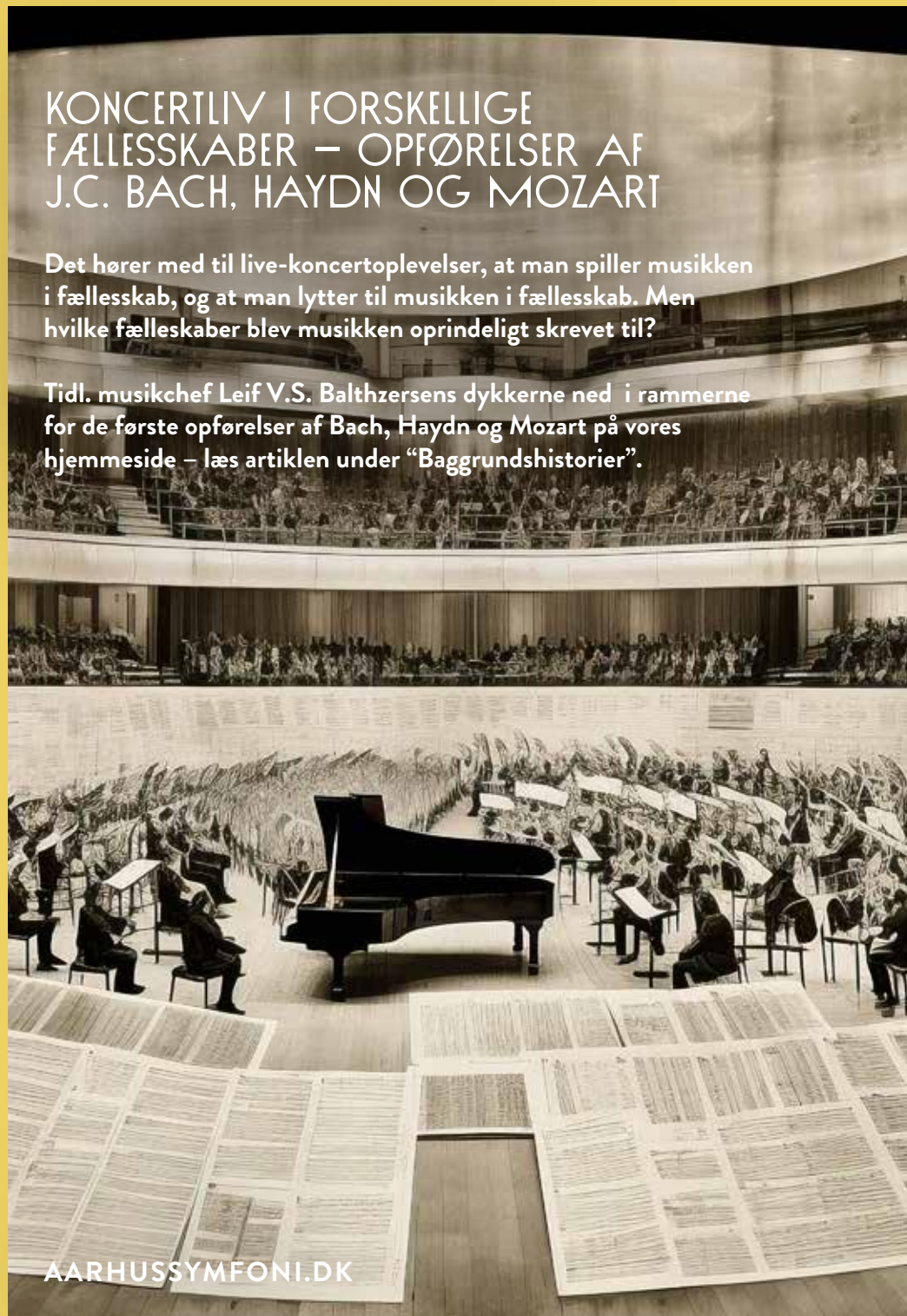
C-mol fantasien blev komponeret i Wien i 1785 og værket er tilegnet Terese Trattner, hos hvis familie Mozart logerede i en periode. Familien havde gode forbindelser og hjalp ham med at organisere koncerter i byen. Fantasien er et af Mozarts mere dramatiske værker og tilmed et af hans få klaverværker i mol. Mangt og meget i skrivemåden peger frem mod Beethovens klaverstil, ikke mindst de meget frie tonale forbindelser. Ifølge en lang tradition opføres fantasien gerne i forbindelse med klaversonaten i c-mol, selv om de to værker er opstået uafhængigt af hinanden.

Klaversonaten er et af Mozarts mest dystre værker, fyldt med drama og sorg. Her er der intet smil, ingen letflydende lyse melodier, men tætte, ubarmhjertige strukturer i et ubønhørligt tempo. Klaversatsen er virtuos og krævende, og satsen finder ingen forløsning, men slutter i den dybeste c-mol. En rigt udsmykket cantilena i anden sats bringer en umiddelbar lindring, inden tredje sats genoptager den dramatiske stemning og fører den usædvanlige sonate til en voldsom afslutning.

KONCERTLIV I FORSKELLIGE FÆLLESSKABER – OPFØRELSER AF J.C. BACH, HAYDN OG MOZART

Det hører med til live-koncertoplevelser, at man spiller musikken i fællesskab, og at man lytter til musikken i fællesskab. Men hvilke fællesskaber blev musikken oprindeligt skrevet til?

Tidl. musikchef Leif V.S. Balthzersens dykkerne ned i rammerne for de første opførelser af Bach, Haydn og Mozart på vores hjemmeside – læs artiklen under “Baggrundshistorier”.

SYMFONIKONCERT • 2. MAJ KL. 19.30

Joseph Haydn (1732-1809)

Symfoni nr. 26, "Lamentatione" (1768 ell. 1769) 20 min.

- 1 Allegro assai con spirito
- 2 Adagio
- 3 Menuet og trio

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Violinkoncert nr. 3 i G-dur (K. 216, 1775) 25 min.

- 1 Allegro
- 2 Adagio
- 3 Rondeau: Allegro

P A U S E

25 min.

Wolfgang Amadeus Mozart

Symfoni nr. 41, "Jupiter" (1788) 35 min.

- 1 Allegro vivace
- 2 Andante cantabile
- 3 Menuet
- 4 Molto allegro

Varighed i alt ca. 105 min.

MEDVIRKENDE

Hartmut Haenchen

DIRIGENT

Carolyn Widmann

VIOLIN

JUPITERS STRENGE

af Christina Blangstrup Dahl

Mød Mozarts musikalske rødder i Haydns "Lamentatione"-symfoni – en vidunderlig klagesang skrevet i mørkeste mol. I symfoniens meditative hjerte hylder Haydn inderligheden, og supplerer med så lunt et lille smil, at man ikke kan andet end at smile med.

Mozart var en fremragende violinist og skrev hele fem violinkoncerter i løbet af et enkelt år – herunder den tredje. Den er lagt i hænderne på tyske Carolyn Widmann, som har spillet med orkestre som Berlinerfilharmonikerne og Los Angeles Philharmonic.

Den sidste, den længste – og efter manges mening også Mozarts største symfoni. Og faktisk også en af de største symfonier i den klassiske musikhistorie. "Jupiter-symfonien er fuldblods Mozart," siger musikchef Jesper Nordin, der har udvalgt symfonien til festivalen. "Det er noget af det ypperste fra Mozarts hånd, fordi den peger bagud og fremad på samme tid – og samtidig er så udpræget Mozartsk!"

Haydn: Symfoni nr. 26, "Lamentatione"

Til denne koncert befinder vi os (lige-som i sidste uge) – midt i Sturm und Drang-bevægelsens højborg. Hvis du vil vide mere om Sturm und Drang kan du læse indledningen til sidste uges program – og ellers kommer den korte version her: Sturm und Drang var et oprør mod

Oplysningstidens insisteren på rationalitet og objektivitet. Vi går med andre ord fra fornuft til følelse. Hos Haydn kan vi mærke det på musikkens passion, og på de store kontraster mellem svagt og kraftigt i musikken. "Lamentatione"-symfonien er for øvrigt en af de første symfonier, som Haydn har skrevet i mol, og den er skrevet til påske. Derfor er der også flere melodier, som henviser til Kristi lidelseshistorie, både i første og anden sats – deraf symfoniens tilnavn "Lamentatione", altså klagesang.

De tre satser er ganske korte. Første sats er fyndig og eftertrykkelig, og samtidens publikum ville have genkendt sidetemaet fra de gregorianske sange, som hørte på-sken til (lyt efter det blide tema i oboen). Musikken er for øvrigt bygget op over tre bibelske fraser om Jesu lidelseshistorie. Satsen ender i en anden toneart, end den begynder – hvilket var tæt på uhørt i samtiden. Ved at gå fra mol til dur (fra mørke til lys) signalerer Haydn imidlertid det håb, som Jesu lidelseshistorie også rummer – ved siden af gruen, som den mørke moltoneart formidler.

Symfonien har kun tre satser, og det betyder, at anden sats nu er centralt placeret. Både i omfang og effekt er den symfoniens hjerte. Den er næsten meditativt melankolsk; lange, svævende toner i oboen lægger sig oven på en stadigt fremadgående rytme i strygerne.

Det er svært ikke at få mindelser om Mozart-symfonien i festivalens første koncert; det er samme teknik, men med en helt anden karakter. Denne sats er indbegrebet af inderlighed – eller den klagesang, som er symfoniens tilnavn.

Tredje sats er godhjertet temperamentsfuld – som om Haydn med et glimt i øjet leger ”lad os forsøge at forskrække publikum – men ikke for meget”. Blidt og blødt vuggende fraser accentueres af eftertrykkelige strygerakkorder i trioer – og så slutter symfonien med så lunt et lille smil, at man ikke kan lade være med at smile med.

Mozart: Violinkoncert nr. 3

Violinkoncerter var en ungdomsting for Mozart. Faktisk skrev han alle sine fem violinkoncerter før 1775, da han var 19 år gammel. Efter det skrev han (med en enkelt undtagelse) aldrig mere solo-koncerter for strengeinstrumenter. Vi ved ikke hvorfor; hans far var en af samtidens fremmeste violinister, og Mozart selv spillede næsten lige så godt på violin som på klaver.

Især de sidste tre violinkoncerter bliver ofte spillet, og i aften får vi lov til at høre den tredje. Den er skrevet, mens Mozart var koncertmester hos ærkebiskoppen i Salzburg, og Mozart har formodentlig skrevet den til sin violinkollega til opførelse ved hoffet.

Hvis man er meget optaget af Mozart-operaer genkender man måske temaet i første sats. Det snupede Mozart nemlig fra sin nyligt opførte opera *Il ré pastore*.

Satsen er munter og optimistisk, og i den store kadence får violinisten en chance for at vise sin individualitet.

Mozarts musik er almenkyldig, fortæller solist Carolin Widmann: ”Mozart er interessant for ALLE musikere – og faktisk for alle mennesker, tror jeg. I hans sonater og koncerter lærer vi alt om retorik, artikulation, om frasering, om præcis intonation ... simpelthen alt. Men først og fremmest er Mozarts musik fyldt med overdådige udtryk og følelser. Han er unik og vil altid være unik, fordi der aldrig nogensinde vil være en som ham igen.”

Anden sats er smuk og flydende, når violinen virkelig får lov til at synge. Her skifter Mozart for øvrigt oboerne i orkestret ud med de blødere fløjter – og det er en af de ting, som Carolin Widmann elsker ved koncerten: ”Den 3. violinkoncert har mange særlige træk, og et af dem, der især fascinerer mig, er de to fløjter i anden sats. De giver sådan en melankolsk og indtagende farve til satsen.” Det er ganske vist en koncert, der er skrevet af en ung mand – men det er også en meget moden koncert, mener Carolin Widmann: ”Faktisk var Mozart ikke bare meget ung, da han skrev disse koncerter, men han var også meget ung, da han døde... Så jeg føler nogle gange, at han levede et meget, meget langt liv på en meget, meget kort periode. Nogle af hans tidlige værker har en modenhed, der simpelthen er utænkelig. Følelsedybden i anden sats er så intens, at der straks kommer tårer i lytternes øjne; det garanterer jeg. På denne måde har den

3. violinkoncert (som så mange værker af Mozart) nogle meget ungdommelige elementer, men også meget modenhed. Det ser vi især i anden sats.”

Satsen er en livlig dansesats, der suppleres af en kort og elegant gavotte, og så følger en djærv folkedansende spillemandsmelodi – næsten som en træskodans. Det er endnu et af Carolin Widmanns yndlingssteder i koncerten: ”I tredje sats spiller orkestrets strygere sammen, og jeg spiller en simpel sentimental melodi, før vi vender tilbage til en bondedans: Det er meget specielt for mig.” Til sidst får orkestrets blæsere det sidste ord i symfonien.

Aftenens solist er en meget alsidig musiker, der spiller alt fra tidlig musik til nyskrevet musik (meget af det skrevet specielt til hende). ”Mine inspirationskilder kan være virkelig mangfoldige og omfatter meget ofte felter uden for musikken,” fortæller Carolin Widmann. ”Litteratur, billedkunst, teater, politik, sport, arkitektur, filosofi og lingvistik er alle meget interessante områder for mig. Og inden for musikken bliver jeg ofte inspireret af fjerne tidsaldre – som Monteverdis eller Gesualdos musik. Den wienerklassiske æra med Schubert, Mozart og Haydn er så righoldig for strygere, at den hører til min daglige praksis og ordforråd. Og selvfølgelig elsker jeg wienerklassikken, og den ligger mit hjerte meget nært.” For Carolin Widmann ligger fascinationen i det at være solist ikke mindst i – at det er man ikke: ”Jeg vil aldrig være ’adskilt’ fra andre musikere, bare fordi jeg

er solist. Tværtimod! Vi laver kammermusik sammen. I mange dele af denne koncert er oboerne, fløjterne, anden-violinerne eller bassen vigtigere end mig; nogle gange er jeg vigtigere end dem. Men overordnet set kunne vi aldrig spille dette vidunderlige stykke bare med en solo-violin eller bare med bratschgruppen... Det virker KUN sammen, og det er magien ved det.”

Carolin Widmann mener også, at musikken er central i forhold til at skabe et fællesskab: ”Musik er et af de vigtigste redskaber til at skabe og opretholde et fællesskab – også selvom man har forskellige meninger eller kommer fra modsatte dele af samfundet. Og vi skaber ikke kun det fællesskab, hvor vi alle laver musik sammen – vi skaber et meget større fællesskab. For lytteren er ikke bare modtager af musik, men deltager aktivt! Hvis der var mere musik i vores samfund, hvad enten det er at skabe eller at lytte til musik, ville vores samfund blive bedre, det vil jeg garantere!”

Bonusinformation: Carolin Widmann fortæller: ”Min violin blev bygget i 1782, og de sidste tre Mozart-koncerter blev skrevet senest i 1775... Jeg tillader mig nogle gange at drømme om, hvornår en Mozart-koncert blev spillet på min violin for første gang! Det var jo nutidig musik dengang!”

Mozart: Symfoni nr. 41, "Jupiter"

Den sidste, den længste – og efter manges mening også en af de største symfonier, som Mozart skrev.

Faktisk er man lidt på den, når man forsøger at skrive om Jupiter-symfonien. Det er dog ikke noget nyt; man kan godt mangle ord, når man møder den største kunst. Det var i hvert fald Robert Schumanns holdning: "Om mange ting i denne verden er der simpelthen intet at sige – for eksempel om Mozarts C-dursymfoni med fugaen, meget Shakespeare og noget af Beethoven." Der er ingen tvivl om, at Schumann så denne symfoni som et af de helt store mesterværker.

Det samme gør musikchef Jesper Nordin. Hen over sæsonen har han valgt en række værker, der er de ultimative af deres slags – og denne symfoni er en af dem: "Jupiter-symfonien er fuldblods Mozart," siger Jesper Nordin. "Det er noget af det ypperste fra Mozarts hånd, fordi den peger bagud og fremad på samme tid. Det er, som om den opsummerer hele 1700-tallets udvikling af symfonien og afleverer den på et sølvfad til fremtiden."

Når nu man taler om en af de største symfonier i den klassiske musikhistorie – så burde den have taget lang tid at skrive, ikke? Men nej, Mozart skrev sine sidste tre symfonier på mindre end ni uger – samtidig med at han skrev andre ting, underviste i klaver, tog sig af sin syge kone, mistede sin seks måneder gamle datter og flyttede til en ny lejlighed.

De tre symfonier er ikke bare skrevet sammen, men også beregnet til at blive spillet sammen. Derfor har symfoni nr. 41 ikke nogen introduktion – men derimod en stor finale. Første sats er seriøs, og dens alvor peger frem mod de store romantiske symfonier. Den begynder med et udbrud i hele orkestret efterfulgt af afdæmpede violiner og en næsten militærisk rytme. Sidetemaet synger yndefuldt og blidt, kun for igen at give plads til dramatiske udbrud i hele orkestret.

Anden sats er mere afdæmpet (strygerne spiller med sordin, en lille tingest på strengene, der giver en dæmpet klang). Der er lyriske temaer i både dur og mol, og musikken er ubekymret. Sidetemaet er derimod mere dramatisk. Her får vi både dissonanser og synkoper (altså toner og rytmer, der skurrer); det er som en kort, men alvorlig kamp midt i den lyriske sats.

Tredje sats minder om en Ländler, en klassisk østrigsk folkedans – dog i en statelig udgave, som ikke forstyrrer nogen med adelige tendenser. I trio-delen hører vi fire toner, som bliver kernen i sidste sats. "Det er vildt interessant at grave ned i, hvordan en eller flere kerneidéer, forhold eller principper kan ligge bag en hel symfoni allerede i 1790'erne, selvom man måske ikke umiddelbart kan høre det," fortæller Jesper Nordin. Dét greb foregriber nemlig den romantiske musik – men vi ser det altså allerede her hos Mozart.

Sidste sats ser både frem og tilbage. Tilbage, fordi satsen har intet mindre end en fuga i afslutningen – den form, som barokken elskede så højt. Et af fugaens temaer stammer fra gregoriansk sang (ligesom hos Haydn), og det er et tema, som Mozart kendte godt. Vældig godt, faktisk – det optrådte også i hans allerførste symfoni!

Hør her musikchefen fortælle, hvordan symfonien er langt, langt foran sin tid: "Det omsiggribende 'guddommelige kaos' i sidste sats minder ikke rigtig om noget andet på den tid. Det peger så vildt fremad mod de her grænseløse, ubarmhjertige undersøgelser af grundelementerne i en idé, som er så udpræget Beethoven, og som kommer til at fylde så meget i romantikken – og som i sin yderste konsekvens fører til opløsningen af alle de grundlæggende musikalske strukturer. Intet mindre."

Musikhistorien er fyldt med underkendte mesterværker – og så er der de symfonier, hvor alle anerkender deres genialitet helt fra begyndelsen. "Jupiter" hører til sidstnævnte; både samtidens og eftertidens kritikere har været fuldstændig enige om, at den er mageløs. Og musikkritikere er ellers aldrig enige om noget som helst. "Der må have været rigtig mange komponister efter Mozart, der har hørt Mozarts sidste fem-seks symfonier og bare tænkt 'Damn'," konstaterer Jesper Nordin. "Det er jo også – både for Mozart og for den tid – en usædvanligt lang symfoni," fortsætter Jesper Nordin. "Og der er noget helt særligt ved sidstesatsens

ekstremt flerstemmige struktur, som rykker satsens funktion fra bare at være en frisk finale, der skal overstås inden vi skal hjem, til i højere grad at give plads og tid til at dykke ned i materien; at vende og dreje idéer og elementer igen og igen, til man når en tilfredsstillende konklusion. Alle fordomme om Mozart som en letlevende, 'intuitiv' komponist bliver gjort til skamme i denne symfoni," slutter Jesper Nordin.

Bonusinformation: Vi har ikke snakket så meget om symfoniens tilnavn, "Jupiter". Det skyldes, at det (atter en gang) ikke er komponistens eget navn, men en smart impressario, der mange år efter Mozarts død lugtede salgspotentiale i tilnavnet. Ak ja, musikformidlere har alle dage forsøgt at forføre publikum gennem flotte ord. Rigtig god koncert.

KONCERTBESÆTNING

VIOLIN I

Ian van Rensburg
Cristian Chivu Ivan
Johanna Tolvanen
Thea Clemson Andersen
Todd Cadieux
Katrin Djordjevic Sønnichsen
Matthias von Niessen
Matthias Gahl
Nadia Kornilova
Hayato Ishibashi
Theo Dan, kontrakt
Lada Fedorova, kontrakt

VIOLIN II

Sarah Foldager
Marta Wisniowska-Mruk
Birgitte Bærentzen Pihl
Vibeke Lund Nielsen
Søs Nyengaard
Pernille Jönsson Nüchel
Jens Astrup
Nefelina Musaelyan
Peter Clemson Steensgaard
Violina Petrova, kontrakt

BRATSCH

Luminita Marin
Eva Paulin
Nikolaj Lind Pedersen
Christine Hagge Larsen
Lars Kvist
Lise Pehrson
Morten Møller, kontrakt
Zane Sturme, assistent

CELLO

Eugene Hye-Knudsen
Jens Lund Madsen
Ananna Lützhøft
Fang-Yu Liang
Chiao-Hui Hwang
Rebecca Fuglsig, kontrakt

KONTRABAS

Samuel Beck-Johnson
Christian Jørgensen
Frank Christensen
Marike Grüttner, assistent

FLØJTE

Lena Kildahl Larsen
Toril Vik Kjøller
Judith Wehrle

OBO

Oliver Nordahl
Malene Bjerg Poulsen
Lisa Anna Gross

FAGOT

Maksim Karpinskii
Eric Beselin

HORN

Flemming Aksnes
Lisa Maria Cooper
Jari Kamsula
Klaus Gottlieb
Susanne Skov, assistent

TROMPET

Kim Hansen
Anders Kildahl Larsen

PAUKER

Nikolai Petersen

CEMBALO

Lars Colding Wolf, assistent

*Bemærk: Ikke alle musikere
medvirker ved alle festivalens
concerter.*

BLIV FADDER

Kontakt os på tlf. 89 40 90 90 / symfoni@aarhus.dk

Aarhus Symfoniorkesters Fond består af individuelle fadderskaber fordelt på fonde, virksomheder og privatpersoner. Den selvstændige fond støtter orkestrets arbejde ved tilskud til instrumenter, turnéer, CD-indspilninger og lignende.

- » A. Enggaard A/S
- » Advokaterne i Jyllandsgården A/S
- » Alice Madsen
- » AVK Holding
- » Bech-Bruun
- » Bendt Almvig, arkitekt maa
- » BoostPLM
- » C.F. Møller Danmark A/S
- » CHD Holding A/S
- » Comwell Aarhus
- » Danske Bank
- » Dansk Erhvervsprojekt A/S
- » Dansk Musiker Forbund
- » EDC Erhverv, Poul Erik Bech Aarhus
- » Formuepleje A/S
- » FO-Aarhus
- » Gorrissen Federspiel
- » Holst, Advokater
- » Juhl-Sørensen Pianohandel
- » Jyske Bank
- » Ingerlise Petri
- » Kjeld Sachmann
- » Kosan Gas A/S
- » Middelfart Sparekasse
- » Nordea
- » PDS Kapitalforvaltning c/o Svend Toft
- » Pressalit Holding
- » PricewaterhouseCoopers
- » RSM Danmark
- » RSM Danmark – Personale foreningen
- » Schouw & Co A/S
- » Selskabet af 4. oktober 1944 A/S
- » Steffen Ebdrup Invest Aps
- » Stormagasinet Salling
- » Støtteforeningen FHH
- » SYDBANK
- » Todbjerg Busser A/S
- » torbenbrandi – projektudvikling
- » Vilhelm Kiers Fond
- » Aarhus Oliefabriks fond for almene formål
- » Aarhus Symfoniorkesters Venner
- » Aarhus Universitets Forskningsfond
- » Aarhus Stiftstidendes Fond

Særlig privat giver:
Keld Heine Mortensen

SYMFO-BUSINESS

et unikt partnerskab
på tværs af symfoni,
udvikling & erhverv

SymfoBusiness er et kulturfremmende værdipartnerskab og et direktørnetværk — samt et berigende oplevelsestilbud for alle ansatte i de virksomheder, som samarbejder med Aarhus Symfoniorkester.

Ved at tegne et årligt medlemskab og blive enten Platin- eller Sølvpartner støtter man direkte orkestrets vision, der byder på radikale nye måder at præsentere klassisk musik på, fortælle orkestrets historie, og inddrage publikum i interaktive og medrivende koncertformer.

Som SymfoBusiness-partner er man derudover garanteret et skræddersyet koncertforløb med

indlagte middage, workshops og eventuelt optræden i virksomheden, der tager medlemmerne helt ind i musikken — og bagom den.

Det er et forløb, der til fulde udnytter orkestrets professionelle kompetencer for sammenspil, organisering og inspiration — både som det kommer til udtryk i arbejdet på scenen og i alt det, der foregår før publikum lytter med.

Interesserede virksomheder og ledere kan kontakte Eventkoordinator Nikolai Breum Nielsen:

nbni@aarhus.dk • 89 40 90 92

SYMFOBUSINESS SÆRLIGE GIVERE 2024

salling fondene

STIBOFONDEN

Per og Lise Aarsleff Fond

SYMFOBUSINESS PLATINPARTNERE 2024

vola

SCHOUW+CO

KAUFMANN
SINCE 1908

Bjerrers
Bureau

SYMFOBUSINESS SØLVPARTNERE 2024

STUDENTERHUS
AARHUS

Husk at
venneforeningen holder
gratis optakt for alle før
hver torsdagskoncert.

Se programmet på
www.asov.dk

Optaktsholder 2. maj 2024
Cristian Chivu Ivan, koncertmester i ASO

Vær med til at støtte

AARHUS SYMFONIORKESTER

Bliv medlem af
Aarhus Symfoniorkesters Venner

Medlemskab giver
fri adgang til særlige
prøver/generalprøver,
gratis medlemsblad
samt uvurderlig støtte
til byens orkester.

Meld dig ind på
www.asov.dk

eller ved henvendelse til formand
Tove Christensen, dr. med.
asov.tc@gmail.com

God fornøjelse!

Bare koncentrer dig om musikken

Bagefter skal vi nok opdatere dig med de **vigtigste nyheder**

Jyllands-Posten

Aarhus
Symfoni
24/Orkester
/25

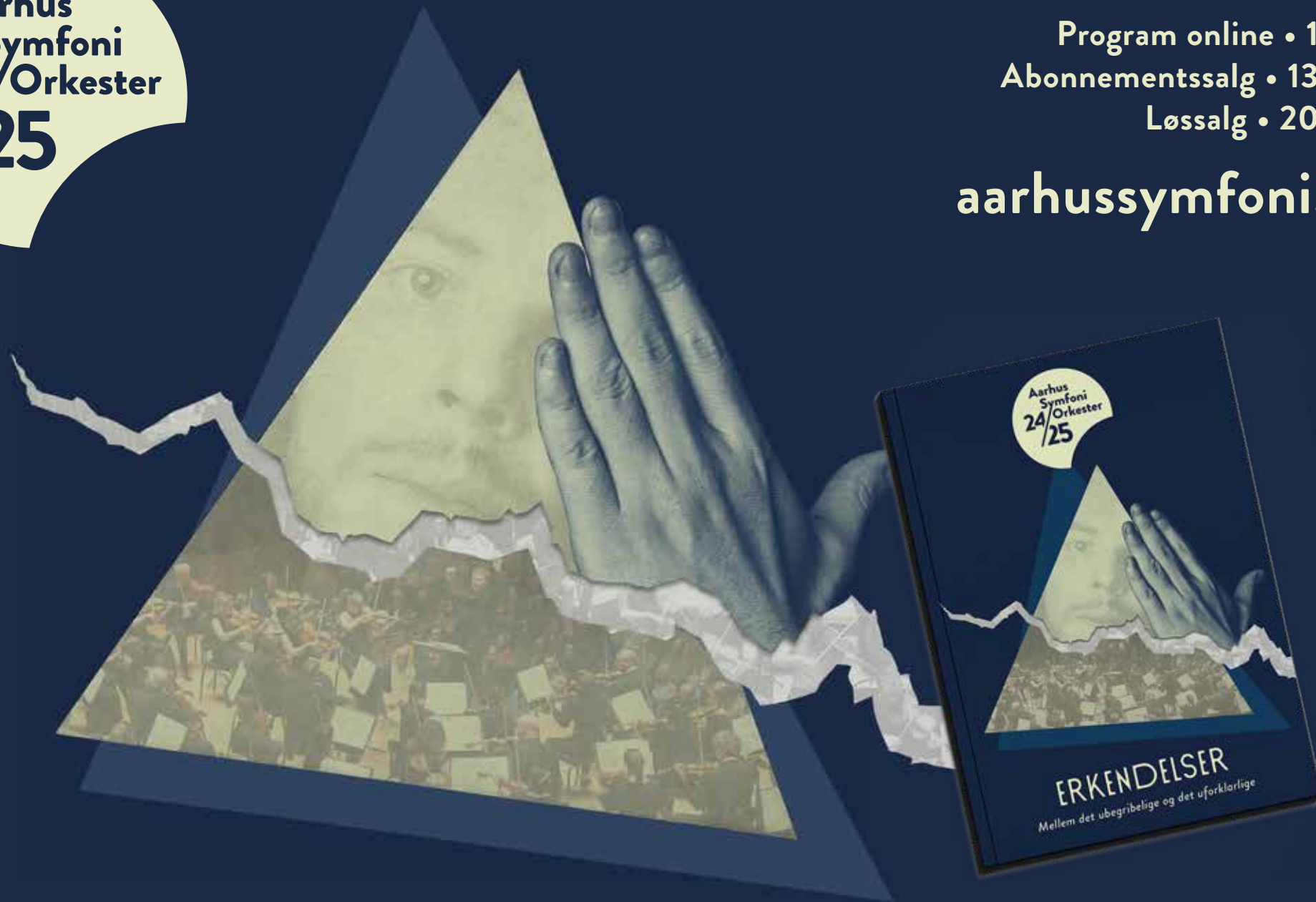
NY SÆSON • NYT PROGRAM

Program online • 1. maj

Abonnementssalg • 13. maj

Løssalg • 20. maj

aarhussymfoni.dk

ERKENDELSER

Mellem det ubegribelige og det uforklarlige

MEDVIRKENDE

Hartmut Haenchen DIRIGENT

Peter Rösel KLAVER

Carolyn Widmann VIOLIN

MOZARTFESTIVALEN ER GJORT MULIG MED STØTTE FRA
AARHUS SYMFONIORKESTERS VENNER, ORKESTRETS
FADDERFOND OG PLATINPARTNERNE I SYMFOBUSINESS

